

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

De Nederlandsche Entomologische Vereeniging.

No. 190.

Deel VIII.

1 Maart 1933.

Adres der Redactie:

DR. J. TH. OUDEMANS, SCHOVENHORST, PUTTEN (G).

INHOUD: Dr. J. TH. OUDEMANS, Nederlandsche Megastigmus-soorten. — Dr. J. TH. OUDEMANS, De overwintering van *Vanessa urticae* L. — P. HAVERHORST, De Ledge Cel in de nesten van graafbijen en graafwespen. — B. J. LEMPKE, *Ematurga atomaria* L. — Dr. D. MAC. GILLAVRY, Rupsen op *Halophile* planten. — Dr. D. MAC. GILLAVRY, Nieuwe *Chrysopidae* voor Nederland. — J. B. CORPORAAL, Mededeeling van den Secretaris. — REDACTIE, Vriendelijk verzoek betreffende de Ent. Ber.

De Bibliotheek der Nederlandsche Entomologische Vereeniging, Koloniaal Instituut, Mauritskade 62, Amsterdam, is geopend op werkdagen van 9¹/₂—12 en van 1—4¹/₂ uur, des Zaterdags slechts van 9¹/₂—12 uur.

Inzenders gelieven het door hen gewenschte aantal **extra-exemplaren** der E. B., of **overdrukken**, mits minstens 50 stuks, tegelijk met de inzending van hun manuscript aan te vragen.

Nederlandsche Megastigmus-soorten.

(Hym. Chalcid.).

Het Verslag van de 86ste Zomervergadering der Ned. Ent. Ver., gehouden te Valkenburg (L.), T. v. Ent. Dl. 74, pag. LXIX, vermeldt eene mededeeling van mij over het

Chalcididen-genus *Megastigmus*. Wie zich een denkbeeld van deze uiterst fraaie diertjes wil maken, vergelijkte daartoe in „De Nederlandsche Insecten” Fig. 1 van Plaat XXXVI, voorstellende eene soort van het genus *Torymus*, dat zeer na aan *Megastigmus* verwant is en er buitengewoon veel op gelijk.

Ik vestigde er de aandacht op, dat er *Megastigmus*-soorten bestaan, die, in afwijking van de in den regel carnivore (parasitische) leefwijze der Chalcididen, zich als larve met het binnenste van zaden voeden. Berucht als zoodanig is *Megastigmus spermotrophus* Wachtl, eene Amerikaansche soort, die de zaden van den bekenden, ook in Nederland in grooten getale aangeplanten Douglas-spar vernielt. Zij is thans op vele plaatsen in Europa geconstateerd, ook in Nederland. Op Schovenhorst is zij mede ingeburgerd. Zie hierover: Ent. Ber. Dl. VI, p. 77.

Sedert 1929 verzamel ik nu hier in het najaar geregeld kegels van Zilverspar-soorten (Genus *Abies*), ten einde te onderzoeken, of de zaden daarvan soms door *Megastigmus*-exemplaren bewoond worden. Van den gewonen Zilverspar was dit bekend; RATZEBURG beschreef daarvan indertijd eene soort, n.l. *Megastigmus strobilobius* Ratz., echter zonder de levensgeschiedenis te kennen.

Mijne onderzoekingen strekten zich echter in hoofdzaak uit over zaden van exotische Zilverspar-soorten in ons Pinetum. Vele daarvan leverden *Megastigmus*-exemplaren op. De meeste daarvan waren zwart met bruin gekleurd, evenals de genoemde *M. strobilobius* Ratz., en ik bleef tot nog toe in het onzekere, of er ééne, dan wel meerdere soorten onder schuilen. Ik deelde ook mede, dat zich, echter uitsluitend uit zaden van *Abies grandis* Lindl., eene opvallend fraaie soort ontwikkelde, die op donkeren ondergrond met oranje en lichtgroen getooid is.

Sedert is mij gebleken, dat de heer E. B. HOFFMEYER te Haslev in Denemarken meerdere publicaties over *Megastigmus* gedaan heeft, hetgeen mij aanleiding gegeven heeft, om met hem in correspondentie te treden.

Genoemde heer was zoo vriendelijk, mij verscheidene zijner publicaties af te staan, waartegenover ik hem *Megastigmus*-exemplaren toezond. Veel genoeg kon ik hem doen met de toezending van drie manlijke *Megastigmus*-

exemplaren uit de groep der donker gekleurde soorten, waarvan hij in het geheel slechts één mannetje bezat. Dit is geen wonder, daar de mannetjes hier meestal veel zeldzamer dan de wijfjes blijken te zijn.

Omtrent de fraaie soort uit *Abies grandis*, deelde de heer HOFFMEYER mij mede, dat dit *Megastigmus pinus* PARFITT is, eene der oudst bekende Amerikaansche soorten. Tot nog toe was die echter in Europa niet aangetroffen, zoodat mijne exemplaren de eerst bekende zijn, die zich uit in Europa gegroeide zaden ontwikkeld hebben. Hoe deze „Amerikanen” hier in mijn Pinetum terecht gekomen zijn, is moeilijk na te gaan; de boomen toch, die nu de kegels voortbrachten, waaruit de *Megastigmus*-exemplaren zich ontwikkelden, zijn ettelijke jaren geleden hier als zaden of jonge plantjes ingevoerd, waarna het zeer vele jaren geduurd heeft, voordat deze zelf vrucht droegen. Het meest waarschijnlijke acht ik, dat in de laatste jaren nogal eens Amerikaansche *Abies*-zaden in ons land zijn ingevoerd, waaronder geïnfecteerde, en dat de zich hieruit ontwikkeld hebbende imagines de jonge *Abies*-vruchten in het Pinetum hebben weten te vinden.

Uit zaden van Fijnsparren (genus *Picea*) heb ik tot nog toe geene *Megastigmus*-exemplaren verkregen, wat in Amerika wèl het geval was, zoomede uit nog andere Coniferengenera. De heer HOFFMEYER verkreeg vele zijner *Megastigmus*-exemplaren uit Amerikaansche zaadmonsters, hem afgestaan door de firma RAFN te Kopenhagen, de bekende importeurs van en handelaren in boomzaden.

Keeren wij thans tot onzen fraaien *Megastigmus pinus* terug.

Hij werd reeds in 1857 door PARFITT beschreven (althans het ♀) in „The Zoologist” van dat jaar, Dl. XV, pag. 5543. Daar wij dit werk in onze Bibliotheek bezitten, kon ik het raadplegen. De mededeeling is merkwaardig genoeg, om haar in haar geheel (woordelijk) over te nemen.

The Zoologist for 1857. Pp. 5345-5856. (De pagineering der deelen loopt door!). London 1857. Pag. 5543:

Description of a new Hymenopterous Insect, found amongst Seeds of various Species of *Pinus* from California. —

The insect I am about to describe was found amongst the seeds of *Picea bracteata* and a new species of *Thuja*, and in *Pinus nobilis*, &c. The insect appears to be parasitic on some species of *Cynips*, at least I consider it to be so: I have several pupae of the *Cynips* (if *Cynips* it be), but they are not far enough advanced to determine that point: I am trying to rear them; if I succeed I will make it known through the pages of the „*Zoologist*”. The *Chalcis* is a very beautiful one, and appears to retain its colours after death: the insect is a female; the male I have not been able to meet with, and if the males are as rare as those of our *Callimome Devonensis*, it is not very likely I shall be able to see them. The insect belongs to the genus *Megastigmus* of Dalman: there are but few species belonging to the genus known; I therefore consider this a very interesting addition, and as it appears to be generally attached to the *Pinus* family I shall call it

***Megastigmus Pinus*, Parf.**

Disk of female black; the clypeus, a large trifid spot above it, and the sides of the face broadly pale greenish yellow; the mandibles pale testaceous, their tips black; a pale greenish stripe behind the eyes, and a dot at their vertex. Antennae, the scape yellow in front, the flagellum fulvous beneath. Prothorax subquadrate above, with a transverse greenish yellow macula at its apical margin; a small square spot on the metathorax. The scutellum and post-scutellum orange, forming a large oblong spot; a small green stripe before the tegulae, and a large one in front of it in the prothorax. Legs pale or honey-yellow, inside of the posterior femora black; the tips of tarsi dusky. Wings hyaline and beautifully iridescent, particularly the posterior pair; the costal nervure and the stigma black. Abdomen, a longitudinal greenish yellow stripe along its sides; the second, third and fourth segments with an oblique triangular greenish yellow spot on each side, uniting to a central honey-yellow, longitudinal stripe above; ovipositor black and pubescent; there are also ten black setae arising from a small black protuberance in the apex of the abdominal segment above, and quite distinct from the ovipositor; these setae diverge on each side, forming a

sharp angle with the apex of the abdomen. I cannot conceive what these appendages can be for. Length $8\frac{3}{4}$ lines; expanse of wings 4 lines; ovipositor $2\frac{1}{2}$ lines.

It is a very beautiful species: it is very curious how an insect so small can insert its ovipositor between the large scales of the pinecones, so as to reach the larvae of the Cynips(?) residing in the seeds: the economy of this insect would be very interesting, if any one residing where the species abounds would work it out. — Edward Parfitt; 4, Weirfild Place, St. Leonards, Exeter, February 10, 1857.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de schrijver, evenals nog velen na hem, in de meening verkeerde, dat onze Chalcidide (Chalcis) een parasiet van eene Galwesp (Cynips) zou zijn, evenals vele naverwante Chalcididen. Eerst heel veel later heeft WACHTL de phytophage levenswijze van sommige *Megastigmus*-soorten (speciaal *spermotrophus*) aangetoond.

Ten onrechte meende PARFITT, dat het ♂ van *Megastigmus pinus* uiterst zeldzaam zou zijn; dit is later gebleken, en ook mijne ondervinding bij onze inlandsche exemplaren. De ♂♂ blijven echter bij de ♀♀ wel steeds verre in de minderheid, wat aantal betreft. De beschrijving er van werd eerst in 1913 gegeven door CROSBY, Ann. Ent. Soc. Amer. v. 6, p. 161, f. 4.

Ik hoop later in staat te zijn, ook het een en ander over de donker gekleurde *Megastigmus*-exemplaren uit ons Pinetum te kunnen mededeelen.

Schovenhorst, Putten, Jan. 1933. J. TH. OUDEMANS.

De Overwintering van *Vanessa urticae* L.

Het is van algemeene bekendheid, dat de bij ons overwinterende *Vanessa*-soorten zich dikwijls reeds vroeg in den nazomer eene daartoe geschikte plaats uitzoeken. Meerdere malen trof ik rustende exemplaren van *Vanessa urticae* L., van *Vanessa io* L. en van *Vanessa polychloros* L. reeds in Augustus in schuilhoeken binnenshuis aan, o.a. achter